

Knjiga Skozi ogenj prinaša življenjsko zgodbo duhovnika Stanka Sivca, ko je moral trikrat prekiniti z bogoslovnim študijem zaradi zaporov, prisilnega dela in vojaščine. Vse to brez dokazov kaznivega dejanja, samo zato, da bi ga odvrnili od njegove namere postati duhovnik in da bi s krivičnimi obtožbami odtujili ljudi od svojih duhovnih voditeljev, ki so po njihovem prepričanju odvracali ljudstvo od edine resnice, ki jo prinaša Marksov nauk. Da je bila obtožba krivična, je dokazala razveljavitev sodbe, ko je komunistični režim propadel.

Avtor se je lotil obsežnega biografskega dela na osnovi spominov in osebnih zapisov, pa tudi dokumentov, ko je prestopil v 90. leto. Doživetja so bila v njem živa, spremljala so ga vse življenje, kot nočna mora pa so še celo desetletje motila njegovo spanje. Čutil je dolžnost podariti osebne spomine javnosti in jih v nekaj mesecih spravil na papir.

Pri branju ni občutiti naglice, opisovanje dogajanj je temeljito in zgodba je umeščena v širši kontekst. Zelo plastično predstavlja takratne razmere, način življenja in posebnost doživljanja, tako da bralec spozna veliko ozadje njegove in podobnih malih osebnih zgodb, česar mlajši rod ne pozna, starejši pa jih potiska v pozabo.

Gospod Stanko se ni ustavil zgolj pri opisu, temveč je segel širše, slikovito je predstavil takratni način življenja in družbene razmere ter se poglobil v čustveno doživljanje. S človeško rahločutnostjo ter psihološko in filozofsko razgledanostjo je predstavil tudi doživljanje svojih sotrpinov ter osebne in družbene motive krivic. Znal je razumeti tudi tiste, ki niso imeli v sebi moči, da bi vzdržali udarce v pokončni

drži. Sprejemal je z razumevanjem in sočutjem tudi tiste slabice, ki so zaradi dviganja svoje osebne samozavesti in doseganja lažnega občutka moči in pomembnosti stopnjevali nasilje preko postavljene meje.

Avtorjev življenjski optimizem, hudomušnost in duhovitost se kaže pri pojasnjevanju še tako grozljivih, krivičnih in nesprejemljivih dogajanj.

Njegova globoka vera, zaupanje v Vsemogočnega se vse-skozi izraža v upanju na zmago dobrega in v prepričanju, da je v vsakem zlu, trpljenju in krivicah nekaj koristnega za utrjevanje trpežnosti, vztrajnosti in prispevek k duhovnemu dozorevanju, zato je sprejemal vse s hvaležnostjo Bogu, brez obtožb, zamer in grenkobe.

Branje je zanimivo. Opisi dogajanj niso dolgočasni in suhoparni, opisi trpljenja in krivic niso moreči in depresivni, saj v svojem pisanju prinaša avtor evangelijsko sporočilo upanja, tolažbe in ljubezni. Zato delo toplo priporočamo v branje.

V knjigi spoznamo mladost gospoda Stanka Sivca, župnika v Šempasu, na Otlici, v Bovcu in Prvačini, ki je odraščal v najhujšem času za slovenski narod, poseben je bil kraj in poseben je bil čas njegovega življenja, a pot njegovega duhovnega zorenja ga je oblikovala v trdnega, pogumnega, dokončnega in tankočutnega moža, da ga je pot skozi ogenj okrepila in ne požgala.

Njegov domači kraj je Livek, strnjena vas na širokem prevalu med Kukom in Matajurjem na nadmorski višini 695 m, ki ji pripadajo nekateri bližnji zaselki. Eden večjih so Golobi, Stankov rojstni kraj. Zajokal je pri Jakopovih na dan svetega Jožefa leta 1926 kot peti med šestimi otroki. Otroštvo je preživljal ob skrbni materi, bratih in sestrah, z bledim spominom na prezigodaj umrlega očeta. Trdna domačija, hiša kot vse livške, v beneškem slogu, mu je dajala varno zavetje in toplino. Slikovita pokrajina v vzhodju Matajurja ponuja podobo raja.

V daljavi se stalno preoblači Krn: žari v soncu enkrat v zlati, drugič škrlatni barvi, se ogrne z belo tančico, zakrijejo ga črni oblaki v grozečih podobah, pozimi pa se odene v svoj beli plašč.

Čez preval drži cesta, ki se oddeli v Idrskem od glavne ceste Volče – Kobarid in po sedmih kilometrih doseže Livek. Po tej poti sta v spremstvu jugoslovanske policije začela svoj križev pot najprej livški župnik Jožko Kragelj, kmalu za njim pa bogoslovec Stanko. Z Livka vodijo poti do bližnjih zaselkov, planin in še naprej v nekatere vasi Beneške Slovenije, s katero je bil Livek upravno vezan vse do leta 1814, ko je Avstrija priključila tudi ta delček slovenske zemlje, toda že leta 1866 se je italijanska vojska spet ustavila na Livški prevali in Livek je spet postal vas na meji.

To hribovsko naselje z izključno kmečkim prebivalstvom je dajalo svojim ljudem vse, kar so potrebovali za dušo in telo. Na svoji zemlji so pridelovali živež, v vasi so bili vsi potrebni služnostni obrtniki. Imeli so svoje županstvo, šolo, cerkev, trgovino, pošto, gostilne, kjer so se moški družili, pomenkovali, iskali nasvete, razumevanje in tolažbo, utrjevali pogum. Delovalo je kulturno društvo, ljubitelji petja so se družili v pevskem zboru. V svoji cerkvi so bili deležni verske, kulturne in narodne vzgoje. Domačine je povezovalo skupno delo in medsebojna pomoč. Sožitje, druženje pri delu in zabavi je ustvarjalo poseben občutek domačnosti in varnosti, ustvarjalo pa je tudi posebno livško dušo telesno vzdržnih in močnih ljudi, krepkih v svojih vrednotah, z značilno livško govorico, ki zveni bolj po benečansko kot po kobariško.

Otroci so se ob delu usposabljali za življenje, kakršno so ga takrat živeli Livčani, ki so gojili predvsem mlečno živino in v vaški zadružni mlekarni izdelovali sir in maslo, kar je bil glavni vir dohodka. Otroci so poleti pasli po obsežnih senožetih in planinah v pobočju Kuka in Matajurja, kjer so se

družili, igrali, se učili odgovornosti in spoznavali breme težkega kmečkega dela.

Veselili so se nedelje, prostega časa, ko so se kot jate vrabcev podili po vasi, se igrali, obiskovali skrivnostne koticke tega čudovitega sveta, doživljali lepoto narave, odkrivali njene skrivnosti, se potikali po grapah in ob strugah potokov, ki raztekajo vode v dve smeri, potok Gobovšček (Gobaščak) na soško, Livška Reka pa na beneško stran v Nadižo. Grape, razgibane soteske, strme stene, strelski jarki in predor, ki je med prvo vojno služil zaščititi ranjencev, so zbujele fantazijo in odraščajočo mladež vabile na Kuk in Matajur. V zimskih mesecih pa je pravo radost pomenilo smučanje po pobočju Kuka.

Osnovno šolo so otroci obiskovali na Livku, ki je kot državna slovenska šola začela delovati leta 1877, ko so se domači duhovniki iz nje umaknili. Ko se je Stanko leta 1932 všolal, je bil pouk povsem italijanski z učitelji Italijani. Takrat je to šolo obiskovalo do 120 šoloobveznih otrok, ki so se morali obleči v črne srajce. Glavni cilj vzgoje je bil s knjigo in puško uničiti narodno zavest, vsiljevati fašistično ideologijo »con libro e moschetto fascista perfetto.« Družba pa je z zgledom, besedo in splošnim vaškim vzdušjem to sprevrženost sproti izničevala.

Stanko se je pri pouku posebno izkazal, še bolj pa pri cerkvenih opravilih kot ministrant v cerkvi svetega Jakoba na Livku ter pri spremljanju pokojnikov pri poslednjemu slovesu in blagoslovu v cerkvi svetega Petra pri Peratih. Prav zato je takratni župnik nagovoril mater, naj pošlje fanta v goriško semenišče. Nič rad se Stanko ni ločil od svojih prijateljev, družine in vaše tovarišije, a odločitev je padla in kot trinajstletni deček je odšel v Gorico.

Svoj domači kraj je nosil v srcu, spremljala ga je ljubezen, vrednote domačega kraja, ko je odhajal v hladno, napol vo-

jaško, razmeroma tuje mestno okolje. Tu se je znašel med vrstniki italijanskega, furlanskega in slovenskega maternega jezika. Življenje po zavodih je potekalo po določenem, strogem redu z vzgojitelji in učitelji z različnim razumevanjem doživljanja mladih in z različnim spoštovanjem narodnih posebnosti pisane družčine. Hlad tujega, suhoparnega, togega režima so blažili velikani verske, kulturne, narodne in politične sile, ki so delovali kot učitelji in vzgojitelji in skrbeli za duhovno in narodno rast slovenskih semeniščnikov: duhovniki Franc Močnik, Anton Rutar, Ivan Rejec, Anton Kacin in blaga duša, šempetrski župnik Alfonz Berbuč, ki so zaradi svojega delovanja bili preganjani od obeh totalitarnih režimov, od enega zaradi narodnosti, od drugega zaradi vere.

Te razmere so mladega Stanka krepile in oblikovale v samostojnega, pokončnega, trdnega moža, a je kljub temu neprestano doživljal domotožje, hrepenenje po toplem domu, skrbni materi, po sestrah, bratih in brezskrbnem idiličnem kmečkem življenju, kjer je doživljal toplino domačega ognjišča in varno zavetje med svojimi. Ta trdna navezanost na dom pomeni tudi navezanost na vrednote, ki so takrat veljale po naših družinah in po naših vaseh, brez katerih bi bil svet prazen in človek nevreden samega sebe.

Čas, ki je krojil Stankovo otroštvo, je čas najhujšega fašističnega zatiranja, čas, ko je bilo v javnosti prepovedano in uničeno vse, kar je bilo slovenskega, čemur so kljubovale le še podtalne narodne organizacije in primorski duhovniki, povezani v Zboru svečenikov svetega Pavla. Upirali so se ukazom rimske cerkvene in posvetne oblasti, ki niso bili v skladu z evangelijskim naukom in človeškimi pravicami. V njihovem narodno-obrambnem programu je bila tudi skrb za narodno zavedni duhovni naraščaj in laično razumništvo. To nalogo je opravljalo do neke mere goriško semenišče. Duhovniki so izbirali bistre dečke iz narodno trdnih družin in jih usmerjali

na goriško semenišče. Sem se je stekal tudi del sredstev iz Jugoslavije, ki so bila namenjena zatiranim primorskim Slovencem. Legalno je bilo v semenišču malo možnosti za narodno vzgojo, le dve uri slovenskega jezika, bolj domoljubno je bilo naravnano vzdušje v pogovorih in razglabljanje s slovenskimi duhovniki, ki so načrtno vzgajali trdni narodno zavedni novi rod. Prav zaradi tega je v zaostrenem ozračju, ko se je fašistična Italija pripravljala na napad na Jugoslavijo, umaknila semenišče iz Gorice, z roba narodnostnega ozemlja in pomembnega kulturnega središča goriških Slovencev, na čisto italijansko ozemlje v Videmski pokrajini. Tako se je tudi Stanko s svojimi študijskimi tovariši in nekaterimi učitelji umaknil že po končanem prvem razredu gimnazije iz obrobja domače zemlje.

Še mnogo bolj črno je bilo obdobje po napadu fašističnih sil na Jugoslavijo, ki je spodbudil narodnoosvobodilni odpor z revolucijo, ki je izzivala hude povračilne ukrepe okupatorja, pa tudi povzročila začetek ideološke delitve našega prebivalstva na zagovornike nasilnih revolucionarnih metod in njihove nasprotnike.

Stankova rojstna vas Livek je bila primerna za ilegalno delovanje, kar se je močno občutilo. Prelaz med dvema vzpetinama Kukom in Matajurjem je svojo strateško vlogo pokazal že v vseh prejšnjih vojnah. Tod je tekla meja med Beneško republiko in Avstrijskim cesarstvom, tu je med 1. svetovno vojno avstrijska vojska potolkla italijansko obrambo in udarila v Furlanijo in naprej do Piave. Tu je bilo zatočišče partizanskih enot, varno zavetišče za ustanovitev prvega narodnoosvobodilnega odbora za Kobariško, tu sta se križala dva svetova v krvavih spopadih in tudi tu so se oblikovale dvojne miselnosti in dvojne čustvovanj.

Po končani krvavi vojni je upanje na osvoboditev prav kmalu zasenčilo spoznanje, da svoboda ni bila namenjena

vsem, zlasti ne tistim, ki so v svojem srcu ohranjali verske in narodne vrednote, ki so jih vsrkavali v svojem domačem tradicionalnem okolju. Največji sovražnik novega sistema, nove ideologije, je bila krščanska vera in njeni oznanjevalci. Eden pomembnih ciljev socialističnega sistema je bil odpraviti vero, ta »opij za ljudstvo«, zato je bilo potrebno preprečevati izbiro poklica, ki je bil v nasprotju s teorijo komunizma, duhovnike predstaviti s procesi in obtožbami kot sovražnike ljudstva, narodne izdajalce in kršitelje reda. Nasilje se je stopnjevalo leta 1949, to je čas po informbiroju, ko je Stalin zavrnil svoje pristaše v vodstvu socialistične Jugoslavije in takrat so v Sloveniji ponovno iskali notranje sovražnike, ljudi zapirali ter jih pošiljali v koncentracijska in delovna taborišča.

Stanko je kot gimnazijec preživel v Gorici še zadnje leto vojne in prvi dve povojni leti, ki je prav tako kot njegov domači kraj pripadala coni A Zavezniške vojaške uprave. Maturiral je tisto leto, ko so se postavile nove meje, ko je bil večji del Primorske priključen k Jugoslaviji, Livek pa je spet postal kraj ob meji, ker je Slovenska Benečija, prav tako kot Gorica, pripadla Italiji.

Odločitev maturanta Stanka je bila brez dilem. Ostati v svoji domovini, nadaljevati načrtano smer, začeti študij bogoslovja in postati duhovnik svojega ljudstva. Odšel je v Ljubljano in se je vpisal v bogoslovje. Po prestani trpeči poti »skozi ogenj« je pel v domači cerkvi leta 1955 novo mašo in začel služiti Najvišjemu ter svojemu ljudstvu po nekaterih vaseh Vipavske in Soške doline.

Kljub ukradenim letom je letos daroval biserno mašo in še vedno služi tistim vrednotam, ki so mu dajale moč, da je vztrajal na težki poti do cilja.

Miroslava Cencič